

Tropisk Fransk-Afrika. (Vest-Afrika og Afrika omkring- Ækvator).

Geografisk Tidsskrift, Bind 26 (1921)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0026-PDF/gto_0026_68430.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=68430>

pdf genereret den : 22/5-2008

Det kongelige danske geografiske Selskab.

I det første Møde 1922—23 holdt Kunstmaler Axel Jarl Foredrag om »Sydindisk Folkeliv«. Lysbilleder.

I det andet Møde 1922—23 holdt Generalkonsul

W. Hanssen Foredrag om Republikken Colombia og dens Muligheder for dansk Foretagsomhed«. Lysbilleder.

Tropisk Fransk-Afrika.

(Vest-Afrika og Afrika omkring Ækvator).

AF

Professor M. Neveu-Lemaire.

Medlem af det geografiske Selskab i Paris.

Det kgl. danske geografiske Selskabs Guldmedaille.

(1. Fortsættelse).

Fra 1890 begyndte en Række Felttog, hvorved Frankrigs Virkefelt blev udvidet. Da Ahmadou havde grebet til Vaaben, besluttede Kommandant Archinard sig til at tilintetgøre hans Magt. I et første Felttog bemægtigede han sig Hovedstaden i det oprørske Segou-Sikoro og i et andet Felttog trængte han ind i Niore den 1. Januar 1891, hvorved han tvang Ahmadou til at flygte til Macina. Derpaa vendte han sig mod Samory og erobrede Diena, Kinian, Kankan og Bissandugu. Senere blev Samory energisk forfulgt af Oberstløjtnant Humbert, uden at det dog lykkedes at faa Bugt med ham, og han kastedes med sine Tropper tilbage mod Elfenbenskystens »Hinterland«. Aar 1893 genoptog Archinard Kampen mod Ahmadou, der paa det Tidspunkt var blevet Sultan i Macina; dette Felttog kronedes med Held, og Ahmadous muselmanske Kejserdømme brød sammen. Archinard standsede saaledes Samorys Fremgang, Trentinian forberedte hans Tilintetgørelse, men Kaptajn Gouraud har sammen med Løjtnanterne Mangin (nuværende General Mangin) og Jacques Æren af at have taget ham til Fange i Guélémon den 29. September 1898. Samory blev ført som Fange til fransk Kongo, hvor han døde den 2. Juni 1900. Med Samory forsvandt den sidste Hindring for Franskmændenes Besættelse af Øvre-Senegal og Niger.

Gennem et Felttog, der lededes af Oberstløjtnant Bonnier, kom Franskmændene desuden — den 12. December 1893 — i Besiddelse af Timbuktu. Den 14. Januar 1894 trængte Bonnier med sine Tropper ind i selve Byen, men 2 Dage senere blev

han, tilligemed sin Escorte, myrdet i Lejren ved Gundam. Oberstløjtnant Joffre (nuværende Marskal Joffre), der ankom en Maaned senere, frelste Resten af Besætningen og sikrede sig Herredømmet over Timbuktu.

Gennem de Rejser, der blev foretaget dels i 1894 af Kaptajn Touté, som sejlede op ad en stor Del af Niger, og dels i 1895-96 af Marine-Kaptajn Hourst, der i en Dampchalup sejlede ned ad Niger fra Bamako til Boussa — en Strækning paa 2,000 km — har man faa et nøje Kendskab til saa godt som hele Niger.

Før Joffre holdt sit Indtog i den gamle Bydel af det hemmelighedsfulde Timbuktu, var denne en hellig By, hvorfra de fanatiske Muselmænd indtil da havde udelukket de Kristne. I denne Egn havde der fra den fjerneste Oldtid hersket en meget gammel Kultur. Gennem de arabiske Historiekrivere og Geografer ved man, at der i disse Egne, fra Begyndelsen af Kristendommen til Slutningen af det XI Aarhundrede, fandtes et Kongerige, kaldet »Ghana«. Hertil kom Karavaner vandrende fra Nord-Afrika gennem Sahara for at faa Guldstøv og Slaver i Bytte for Klædestoffer, og disse Karavaner bragte foruden deres Varer Bud fra Civilisationen i Middelhavslandene. Derpaa tog Kejserdømmet Mali eller Mandingo i Øvre-Niger, der grænsede op til Kongeriget »Ghana« og blev grundlagt i en endnu fjernere Oldtid, Herredømmet over hele Vest-Sudan og en stor Del af Sahara, fra det VIII til det XV Aarhundrede, og i dette Tidsrum gjorde særlig Bomuldkulturen store Fremskridt, samtidig med at Handelen med Nabo-staterne blev stærkt fremmet. I det XV Aarhun-

drede begyndte i Gao, under Mali's Nedgangsperiode, en kort, men glansfuld Opgangstid for Kejserdømmet Songoi; denne varede imidlertid kun et Aarhundrede, nemlig fra 1493 til 1591. Timbuktu var Midtpunktet for hele denne saavel aandelige som videnskabelige Udvikling. Ved Slutningen af det XVI Aarhundrede faldt Gao og Timbuktu i Hænderne paa spanske frafaldne Kristne, der stod under Sultanen i Marokko, og i Begyndelsen af det XVII Aarhundrede gjorde »les Bambaras« sig til Herre over disse Kejserriger, som de beholdt, indtil den berømte sudanesiske Erobrer »El Hadj Omar« bemægtigede sig disse Lande.

Den første Europæer, der i 1632 naaede ind i Timbuktu var en Franskmand, en fattig Matros fra »Sables d'Olonne« ved Navn Paul Imbert, der døde som Slave i Marokko. I Aaret 1826 trængte en engelsk Officer Alexander Gordon Lahing ligeledes ind i Timbuktu, men blev snigmyrdet paa Tilbagevejen, saaledes at den første Opdagelsesrejsende, der har efterladt en nøjagtig Beskrivelse af den hellige By, er Franskmanden René Caillé, der i 1827 trængte ind i Timbuktu, idet han udgav sig for en muhamedansk Tiggermunk. Den franske Læge Henry Barth var den fjerde Europæer, der trængte ind i Timbuktu og den anden Europæer, der efterlod Beskrivelser om denne By. Endelig har den tyske Forsker Oscar Lenz opholdt sig i Timbuktu og efterladt en interessant Rejsebeskrivelse. Fra det Tidspunkt ved man, at Timbuktu var en fra sin forrige Storhed falden By, og de Opdagelsesrejsende følte sig ikke særlig fristede til at begive sig dertil, før Franskmændene bemægtigede sig Byen.

Franskmændenes Indtrængen i Øvre-Niger gav Stødet til Undersøgelsen af de Landstrækninger, der adskilte dem fra de franske Besiddelser ved Guinea-Bugten. Denne Rekognosceringsekspedition blev i 1887 overdraget Løjtnant Binger. Han naaede i Løbet af kort Tid til Sikasso, rejste gennem Mossi og Gourounsi, men forsvandt derpaa i Skovene, og man hørte intet fra ham i 18 Maaneder. Han blev fundet paa Elfenbenskysten af Treich-Lapléne, der var rejst ud fra Grand-Bassam for at søge efter ham, men nogle Maaneder senere døde han af Udmattelse. Det er imidlertid den Opdagelsesrejse, der har givet de mest udtømmende geografiske, økonomiske og etnografiske Oplysninger. Det blev bevist, at Kong-Bjergene ikke eksisterede, hvorved den geografiske Paastand, at Kolonierne paa Elfenbenskysten og i Dahomey kun havde ringe Betydning som Havnepladser, uden Mulighed for nogen Forbindelse

med det Indre, blev afkræftet. Denne Rejse beviste tværtimod, at der var ligesaa mange Udgangsteder fra Sudan, som der var franske Stationer paa Vestkysten, fra Senegals til Nigers Munding. Man indsaa saaledes Nødvendigheden af at faa oprettet Forbindelse mellem Sudan og de franske Kyst-Besiddelser. Dette lykkedes for Binger, og skønt det var en meget farlig Færd, blev den dog fuldført paa den fredeligste Maade. Gennem de afsluttede Kontrakter fik Frankrig tilstaaet umaadelig store Landstrækninger, og Forbindelsen mellem Senegal, Sudan, Guinea, Elfenbenskysten og Dahomey blev sikret for Fremtiden. Disse glimrende Resultater opnaaede Binger alene ved sin diplomatiske Fremgangsmaade, — uden at affyre et eneste Geværskud. Den franske Regering har derfor kun ladet Binger vederfares fuld Retfærdighed ved at kalde en ny Hovedstad paa Elfenbenskysten: Bingerville. Kaptajn Marchands Opdagelsesrejser i 1892-94, — han sejlede opad Baudama Floden — samt Erobringen af Bouduku i 1906, fuldendte Bingers Værk.

Paa dette Tidspunkt var Frankrig Protektor i Kongeriget Porto-Novo ved Benin-Bugten, og Kongerne i Abomey afstod Cotonou til Franskmændene. Iøvrigt havde denne Del af Slavekysten fra Midten af det XIV Aarhundrede været berejst af Sømand fra Dieppe. Dog opstod der Vanskeligheder i Anledning af Besættelsen af Cotonou, hvilket foranledigede 2 Felttog mod Kong Béhanzin. Disse lededes med Held af Oberst Dodds. Kongen af Dahomey blev taget til Fange i Januar 1894 og ført til en fransk Fæstning paa Øen Martinique, hvor han døde. Straks efter at Béhanzin var taget til Fange, sendte Guvernør Ballot politiske Udsendinge til Niger, — disse kom Udsendinge fra tysk Togo og engelsk Nigeria i Forkøbet, — og ved mod Nord at adskille de tyske og engelske Besiddelser, opnaaede de at faa oprettet Forbindelse mellem Dahomey og Elfenbenskysten.

Frankrigs Rettigheder, saavel paa Kysten som i det Indre, blev efterhaanden anerkendt af England. Konventionen af 10. August 1889 satte for første Gang Grænseskel mellem de 2 Landes respektive Besiddelser. Konventionen af 5. August 1890 overlod Frankrig Landstrækningerne Nord for Linien, der strækker sig fra Say ved Niger til Barrona ved Tsad Søen. Konventionen af 25. Januar 1895 godkendte Forbindelsen med det Indre af Landet, fra Guinea og Elfenbenskysten til Sudan og senere til Senegal. Endelig sikredes Forbindelsen — bag Guldskysten —

mellem Elfenbenskysten og Dahomey, samt Forlængelsen af Dahomey til Niger og derfra til Tsad Søen ved Konventionen af 14. Juni 1898. Denne fastsatte en Grænse, der var bleven gjort Udkast til den 5. August 1890, og som senere, den 8. April 1904, forbedredes. Den 27. Juni 1900 satte Frankrig og Spanien Grænseskel mellem deres respektive Besiddelser og Sahara i Henhold til en Konvention, underskrevet den 27. November 1912. En Konvention med Tyskland af 23. Juli 1897 standsede Togolands Udvidelse mod Niger. Fra 1886 godkendte Portugal det franske Protektorat i Fouta-Djallon. Gennem en Konvention af 8. December 1892 blev Liberias Omraade mod Nord afgrænset, saaledes at Elfenbenskysten nu strakte sig til Sudan og Guinea, som fastsat i en Overenskomst af 18. September 1907.

Langs Kysten adskilles de franske Besiddelser fra hinanden ved fremmede Kolonier, men de mødes alle i det Indre, ved Nigerens store Bue. Fransk-Vest-Afrika danner saaledes fra Syd for Marokko og Algier til Tsad Søen, gennem hvilken den staar i Forbindelse med Kongo, et selvstændigt Hele. Der har siden 1898 hersket Ro i Størstedelen af disse Kolonier, men man har dog maattet sikre Freden i de skovbevoksede Distrikter ved Elfenbenskysten, holde et vaagent Øje med Grænseegnene ved Sahara og endelig erobre Mauretaniaen.

Mauretaniens første Indbyggere var Berberne, der i det VII Aarhundrede blev overvundet og omvendt til Islam af en Folkestamme, der kom fra Arabien og kaldtes »Beni-Hassane«. Frankrigs Forbindelse med disse Folkeslag gaar slet ikke saa forfærdelig langt tilbage i Tiden. Den 15. Januar 1717 underskrev André Brue en Traktat med Trarza-Kongen Eli Ghandora, der bekræftede, at Portendik var fransk Besiddelse. I Aaret 1773 underskrev Abbed Demanet en ny Traktat med de uafhængige Fyrster i Arguin, Portendik og langs Kysten fra Kap Blanco til Barbarie. I Aaret 1816 gik en Del af de Skibbrudne fra »Méduse« i Land ved Kap Timiris, og ved at følge langs Kysten naaede de St. Louis, men disse ulykkelige Folk fik kun lidet Kendskab til de Egne, de gennemstrejfed; derimod kan de fortælle om deres egen triste Skæbne. Méduse var et Skib, der blev udsendt af den franske Regering (»Restaurationen« fra 1815—1830) for igen at tage Kolonien Senegal, der blev tilbagegivet Frankrig ved Traktaterne af 1815, i Besiddelse. Grundet paa en tilfældig Kaptajns Udygtighed, strandede Skibet paa Arguins Rev, og de Skibbrudne søgte

Tilflugt paa en Tømmerflaade, som efter 12 Dages Forløb blev opdaget af Briggen »Argus«, der optog den døende Besætning. Dette Forlis, der dengang vakte saa stort Røre, inspirerede Géricault til denne store Kunstners Mesterværk, der findes i »Louvre« i Paris.

Man kan med Rette sige, at René Caillé var den første Franskmand, der foretog Opdagelsesrejser i de mauretanske Lande, idet han i 1826 rejste gennem Landet Trarza, før han naaede Timbuktu. Flere Forskere har prøvet paa at undersøge Landet, i Særdeleshed Sandklitterne og Sandaflejringerne ved Kysten; blandt disse maa nævnes Léon Fabert, i 1891—1894, og Paul Blanchet i 1900. De af Gruvel og Ghudeau i Aarene 1904 til 1911 foretagne Rejser havde til Følge, at der blev dannet en Centralstation for Fiskeri i Levrier-Bugten, og at Port-Etienne blev bygget i disse af Naturen saa stedmoderlig behandlede Egne.

Men var Kysten end bragt til Ro, var det Indre af Landet stadig meget fjendtlig stemt overfor den europæiske Indvandring. I Aaret 1902 blev Coppolani — højstaaende Embedsmand i Algier og Expert i islamske Spørgsmaal — udsendt af den franske Regering i den Hensigt at trænge ind i Mauretaniaen. Det lykkedes ham at vinde de marabutiske Folkestammer for sig, og han belavede sig paa at trænge ind i Adrar, da han i Maj 1904 blev snigmyrdet af en Fanatiker. Oberst Gouraud blev i 1907 sendt til Mauretaniaen for at sikre Ro og Fred i Landet, og i 1910 havde de fleste indfødte Folkestammer underkastet sig. Samtidig skred man til Udnævnelse af en ny Emir i Adrar. Fra 1911 til 1914 bestræbte man sig paa at faa Dissidenterne til at underkaste sig, og lige fra Verdenskrigens Begyndelse har Frankrig kunnet glæde sig over en rørende Trofasthed hos betydelige Høvdinge og indflydelsesrige muhamedanske Præster.

Saaledes ser det for Øjeblikket ud i Fransk-Vest-Afrika. Faidherbe's storslaaede Drøm er mere end gaaet i Opfyldelse. Hvor storstilet hans Plan end syntes, har hans Efterfølgere dog naaet langt ud over hans dristigste Forventninger.

Civilisationen har sejret ved Marskaller som Joffre og Gallieni, og ved Generaler som Archinard, Trentinian, Lenfant, Marchand, Barátier, Mangin og Gouraud, saavel fra Marne til Rhinen som fra Senegal til Niger. Disse Mænds Navne vil til evige Tider blive mindet med Taknemmelighed og Stoltthed af det franske Folk.

Politisk og administrativ Organisation.

Fransk-Vest-Afrikas Organisation har nødvendigvis maattet undergaa talrige Forandringer, efterhaanden som der er blevet Ro og Fred i de forskellige Landsdele; lidt efter lidt er Antallet af »urolige« Kolonier, underlagt militære Myndigheder, blevet mindre, medens Antallet af »rolige« Kolonier, underlagt civile Myndigheder, fra Dag til Dag er blevet større. Ved Dekret af 16. Juni 1895 er der oprettet et General-Gouvernement for Fransk-Vest-Afrika med Hovedsæde i Dakar. Den politiske og administrative Organisation er yderligere blevet fastsat gennem Dekret af 18. Oktober 1904, der imidlertid gennem et nyt Dekret af 4. December 1920 har undergaaet store Forandringer i frisindet Retning, og hvorved Regeringsraadet, den permanente Kommission, og den juridiske Raadsforsamling er blevet reorganiseret. I Henhold til disse 2 Dekreter er General-Gouvernøren den franske Republiks Befuldmægtigede i alle Fransk-Vest-Afrikas Kolonier, og han alene staar i direkte Forbindelse med Regeringen i Frankrig.

Han assisteres af et Regeringsraad, der har Sæde i Dakar og bestaar af 40 Medlemmer, hvoraf en indfødt Chef pr. Koloni, og dette Raad samles mindst en Gang om Aaret. General-Gouvernøren godkender i Regeringsraadet de forskellige lokale Finansforslag fra Kolonierne i Vest-Afrika, fastsætter Hoved-Budgettet og de dertil hørende Tillægs-Budgets, samt de særlige Budgets vedrørende Laan. Paa samme Maade udfærdiger han en Opstilling over de Arbejder, der skal udføres i almen Interesse, træffer Bestemmelse om Laan, fastsætter Skatteligningen og Skatternes Inddrivning, samt den Afgift, der skal betales ved Ind- og Udførsel af Varer og Klarering af Skibe i Fransk-Vest-Afrika, endelig fastsætter han Grænserne for de forskellige Forvaltningsdistrikter og organiserer Forvaltningen af de »blandede Kommuner«. Indenfor Regeringsraadet findes en permanent Kommission, der bestaar af 13 Medlemmer, som holder Møde mindst en Gang om Maaned. Der tilkommer denne Kommission i Spørgsmaal, der vedrører General-Gouvernementets forskellige administrative Afdelinger, samme Myndighed som den, der indehaves af Administrationsraadene i de forskellige Kolonier i Vest-Afrika. Dersom det er tvingende nødvendigt, kan denne Kommission afgive sin Dom i Sager, der hører ind under Regeringsraadet, under Forbehold af dette Raads senere Godkendelse.

Desuden er der tilforordnet General-Gouvernøren en juridisk Raadsforsamling, der afgør alle i administrativ Henseende forekommende Stridsspørgsmaal i alle Sager vedrørende den offentlige Administration.

I General-Gouvernementet er der desuden en General-Sekretær, under hvem de forskellige Regeringsafdelinger sorterer, dog med Undtagelse af Gouvernørens Sekretariat og Finansafdelingen.

Regeringens forskellige Afdelinger er følgende:

Direktoratet for Finansvæsen og Bogholderi,
 General-Inspektoratet for offentlige Arbejder,
 General-Inspektoratet for offentlig Hygiejne, Sundheds- & Lægevæsen,
 General-Inspektoratet for Landbrug,
 Direktoratet for politiske og administrative Sager,
 Direktoratet for Økonomi,
 Inspektoratet for Undervisning,
 Direktoratet for det medicinske Fakultet,
 Inspektoratet for Statsejendomme, Indregistrering & Stempler,
 Inspektoratet for Post-, Telegraf- og Telefonvæsenet,
 Inspektoratet for Dyrenes Anvendelse og Behandling.

Ledelsen i hver enkelt Koloni i Fransk-Vest-Afrika er overdraget en Koloni-Gouvernør, der kaldes »Lieutenant-Gouverneur«, under Overledelse af General-Gouvernøren. I Egnene omkring Niger er Ledelsen overdraget en overordnet Officer eller Over-Administrator, der kaldes »Commissaire du Gouvernement général au Territoire du Niger«, og som ligeledes er undergivet General-Gouvernøren.

I Senegal deler »Lieutenant-Gouverneur« Ledelsen med et »privat Raad« og et »Koloni-Raad«, og i de andre Kolonier assisteres han af et Administrations-Raad og en juridisk Raadsforsamling.

Hver Koloni er inddelt i et vist Antal Kredse, og i Spidsen for hver af disse Kredse staar en Administrator, der leder den paagældende Kreds, repræsenterer Gouvernøren og udøver Myndigheden i hans Navn og i Overensstemmelse med hans Instrukser.

I Senegal er der foruden disse Kredse 4 egentlige Kommuner, fuldt organiserede, nemlig: Dakar, St. Louis, Rufisque og Gorée. Saavel i Senegal som i de andre Kolonier i Gruppen er der i de By-Kredse, der har naaet et højere Udviklingstrin, fastsat den for »blandede Kommuner« anvendte Organisation. For at give denne liberale Organisation en større og større Udbredelse og saaledes efterhaanden faa Folket til at tage Del i Ledelsen af de Sager, der vedrører det Offentlige, har Dekretet

af 4. December 1920 reorganiseret de »blandede Kommuner« og affattet Lovene for de »indfødte Kommuner«. I Henhold til dette Dekret oprettedes de »blandede Kommuner« ved Forordning af General-Governøren i Regeringsraadet; de ledes af en administrerende Borgmester og en Kommission, hvis Medlemmer har Stemmeret og vælges, alt efter Kommunens Udviklingstrin, enten direkte af »Lieutenant-Gouverneuren«, eller ved indskrænket Valg eller endelig ved almindeligt Valg. Hvad de »indfødte Kommuner« angaar, oprettes disse ved Forordning af »Lieutenant-Gouverneuren« og administreres af en Kommission, bestaaende af stedlige fremragende Mænd, og denne Kommission har samme Myndighed som Kommissionerne i Bjernaas i Nord-Afrika.

Saaledes organiseres Fransk-Vest-Afrika og de dertil hørende Kolonier i politisk og administrativ Henseende. Denne Organisation vil sandsynligvis i Fremtiden undergaa en Del Forandringer, men for Øjeblikket danner den et, om end fast, saa dog alligevel bøjeligt System, saaledes at hver Koloni, under General-Governmentets Beskyttelse, kan følge Befolkningens Udvikling paa nært Hold og lede den paa en efter Forholdene passende Maade.

Militær Organisation.

Over alle Vest-Afrikas Tropper staar en Divisions-General, der er bosiddende i Dakar. Styrken er inddelt i 2 Brigader. Chefen for den ene af disse Brigader er bosiddende i Dakar, for den anden i Bamako. Tropperne fordeles rundt i Gruppens forskellige Kolonier.

Retsvæsenet.

Overhovedet for Fransk-Vest-Afrikas Retspleje er en Embedsmand, kaldet »Procurer général«. Retsplejen udøves af en Overret, der har Sæde i Dakar, af Nævningeretter i Dakar, Conakry, Gr. Bassam, Cotonou og Bamako, der dog midlertidigt kan flyttes til andre Byer, af Underretter i Dakar, St. Louis, Conakry, Gr. Bassam og Bamako og endelig af Forligsdommere med en efter fransk Retspleje noget udvidet Myndighed, i Kayes, Kankan, Kaolack, Ziguinchor, Mopti, Timbuktu, Zinder og Ouagadougou.

Desuden har Muselmændene deres egne Domstole og de Indfødte deres egen Retspleje. Muselmændenes Domstole, der bestaar af en Kadi, en Assessor og en Retsskriver, afgør alle Spørgsmaal

vedrørende borgerlige Forhold, som Ægteskab, Skifte, Gaver, Testamente o. s. v., af Interesse for de indfødte Muselmænd. De indfødtes Retspleje anvendes i de Distrikter, der ikke er indbefattet i Jurisdiktionen for Senegals Underretter og overfor de Personer, der ikke kan dømmes af franske Domstole, og den udøves af Landsbydomstole, Distrikts- og Kredsdomstole og af et særligt Kammer ved Fransk-Vest-Afrikas Overret.

Undervisningen.

For Undervisningen i Fransk-Vest-Afrika gælder for Tiden Anordningen af 1. November 1918. Embedsstanden bestaar af en Undervisnings-Inspektør og en Række Lærere, saavel for den højere Undervisning som for Almueskolerne. Undervisningen er fælles for alle de franske Kolonier, og inddeles i 3 Grader:

- 1) den elementære Almue-Undervisning,
- 2) den højere elementære og faglige Undervisning,
- 3) den højere tekniske Undervisning.

Der findes desuden Special-Undervisning til Imødegaaelse af de Krav, der maatte gøre sig gældende i filantropisk, politisk eller lokal Henseende.

Den elementære Almue-Undervisning gives i Landsbyskoler, Distriktsskoler, By-Skoler og paa Kursus for Voksne. Undervisningen af 1. Grad paa hviler Landsbyskolen, der er hele Organisationens Basis; den ledes af en indfødt Lærer eller Hjælpe-lærer. Der tildeles de Børn, der er nødsaget til at tage fra Hjemmet for at gaa i Skole i Nabo-Landsbyen, et Skolelegat, hvis Beløb varierer alt efter det almindelige Pris-Niveau i den paagældende Landsby. Blandt Nomade-Stammerne mod Nord er Landsby-Skolen indrettet paa en ganske særlig Maade, nemlig som en ambulante Skole, der flytter med Stammen; den kaldes »Lejrskolen«. Undervisningen af 2. Grad paa hviler Distriktsskolen; denne Skole ledes af en europæisk Lærer, der assisteres af indfødte Hjælpe-lærere; den optager de bedste Elever fra Landsbyskolen. By-Skolen findes i de Byer, hvor der findes tilstrækkelig skolesøgende Ungdom til at oprette en Skole med 3 Kursus, uden at behøve at optage Børn andre Steder fra. Den træder saaledes baade i Stedet for Landsbyskoler og Distriktsskoler med ganske samme Program. Kursus for Voksne oprettes paa Lærernes Initiativ overalt, hvor det i Løbet af en Maaned er lykkedes at samle ca. 30 Kursussøgende.

Den højere elementære og faglige Undervisning gives paa et centralt beliggende Sted i hver Kolonis Hovedstad. Her gives Undervisningen af 3. Grad. Denne Skole ledes af Skoleinspektøren eller af en Lærer med Overlærerexamen, der assisteres af europæiske eller indfødte Hjælpelærere og et underordnet Personale. Eleverne, der i Reglen bor paa Skolen, rekrutteres blandt de viderekomne Elever i Distriktskolerne og Byskolerne. Til Optagelse i denne Skole kræves, at Eleverne har bestaaet en Art Præliminæreksamen eller en Adgangseksamen.

Den højere tekniske Undervisning gives i Skolerne i Gorée og Dakar og hører direkte under Fransk-Vest-Afrikas General-Gouvernement. »William Ponty« Skolen uddanner almindelige Lærere til Skolerne i Vest-Afrika og Hjælpelærere til alle de forskellige Afdelinger. »Pinet-Laprade« Skolen er en højere Fagskole, der uddanner Tegnere, Landmaalere, Kunsthaandværkere, Typografer, Bogtrykkere og Bogbindere. Marinens Skole for Maskinist-Elever paatænker Uddannelsen af indfødte Maskinister til Orlogs- og Handelsflaaden, til Flodsejladser og til private industrielle Virksomheder.

Til de særlige Undervisningsanstalter hører Vajsenhuset, de saakaldte »Médersas« (d. v. s. muselmanske Skoler) og de højere Undervisningsanstalter. I Vajsenhuset optages fra hver Koloni Dreng- og Pigebørn af blandet Race, der er forladt af deres Forældre. Eleverne bor paa Vajsenhuset, hvor de gratis faar deres Undervisning og Ophold. »Les Médersas« findes kun i de islamske Distrikter mod Nord, i Mauretania, i Senegal og i fransk Sudan. Det er muselmanske Undervisningsanstalter, der i Hovedsagen gaar ud paa at udnytte, til Fordel for den franske Politik, den Indflydelse, som den mohamedanske Præst udøver paa den muselmanske Befolkning. De højere Metropolitanskoler findes i de Distrikter, hvor den europæiske Befolkning er talrig, som f. Eks. i Dakar og St. Louis. Der findes saaledes Gymnasiet »Faidherbe« i St. Louis, der kun optager betalende Elever eller Elever, der efter bestaaet Prøve har faaet Friplads, og den højere Skole i Dakar, der optager baade Dreng- og Piger, boende i denne By. Undervisningen er den samme som i Gymnasierne og Kollegierne i Frankrig, dog med Undtagelse af Undervisningen i Filosofi og elementær Matematik i øverste Klasse.

Endelig er der Fransk-Vest-Afrikas Skole for Lægevidenskab, der er oprettet paa de indfødtes Hospital i Dakar, hvor Læger, Farmaceuter og ind-

fødte Hjælpe-Jordemødre samt indfødte Hjælpe-Dyrlæger uddannes.

Sundhedsvæsenet.

Fransk-Vest-Afrikas Lægevæsen omfatter et militært Lægedirektorat og et General-Inspektorat for Hygiejne og Lægevæsen. Dette sidste staar under Direktøren for Sundhedsvæsenet, der foruden at sørge for det militære Lægevæsen, tillige — som General-Inspektør for Sundheds- og Lægevæsenet — er General-Gouvernørens tekniske Raadgiver.

Indenfor Lægevæsenet maa man skelne mellem flere forskellige Grader. Gennem den indfødte Lægehjælp skaffes der den indfødte Befolkning Pleje, almindelige hygiejniske Raad og prophylaktiske Forholdsregler mod de Sygdomme, der kan undgaaes. Denne Hjælp sikres gennem Militærlæger og lønede civile Læger; denne Organisation er af ganske ny Oprindelse og er underkastet de samme Love som de lokale Embedsmænd. Endelig indbefatter Lægevæsenet Hospitaler, der optager betalende Syge; de Indfødte behandles gratis. Hospitalerne deles i to Kategorier: de koloniale Hospitaler og Ambulancer, der opføres paa Koloni-Ministeriets Budget og de lokale Hospitaler og Ambulancer, der opføres paa hver enkelt Kolonis Budget. De maritime Afdelinger for Sundhedsvæsenet skal forebygge, at pestagtige Sygdomme føres ind i Landet, sørge for prophylaktiske Forholdsregler mod disse Sygdomme ombord paa de Skibe, der er stationeret eller i Transit, og endelig hindre, at nævnte Sygdomme forplantes videre udenfor det Distrikt, der er angrebet. Afdelingerne for Hygiejne og Beskyttelse af den offentlige Sundhed stræber efter at forbedre Landets Sundhedsforhold og forhindre Opstaaelse og Udbredelse af Epidemier; deres Opmærksomhed er særlig henvendt paa Spørgsmaalene vedrørende Vaccination og Re-Vaccination mod Kopper og prophylaktiske Forholdsregler mod Spedalskhed og Sovesyge. Endelig er der i de fleste af Vest-Afrikas Kolonier oprettet Laboratorier, der i Forbindelse med foranævnte Afdelinger for Sundhedsvæsenet medvirker til Opsporing af epidemiske og smitsomme Sygdomme, samtidig med at de tjener som Stationer for videnskabelige Undersøgelser af Interesse for Landet.

Domæne- og Koncessionsforhold.

Statsdomænet i Fransk-Vest-Afrika omfatter 2 Grupper, den ene bestaar af skarpt afgrænsede Ter-

ritorier, for hvilke det har vist sig nødvendigt at udstede Skøder, af Hensyn til senere Udnyttelse af disse Territorier, og den anden Gruppe omfatter de udnyttede Strækninger, der indtil videre er underkastet de stedlige Kutymelove. Disse Landstrækninger er gennem Dekret af 23. Oktober 1904 erklæret for Statsejendom.

Territoriale Koncessioner gives paa nøjagtig fastsatte Betingelser, som Koncessionshaveren maa overholde i Landets almene Interesse og til Gavn for Landets økonomiske Udvikling. De kan gives saavel til Europæere som til Indfødte. Der findes for Tiden ingen almindelig Lovgivning for Bevilling af Koncessioner. Da Jordens Beskaffenhed og Klimaet og som Følge heraf Jordens Ydeevne, samt endvidere Betingelserne for Udnyttelse af Jorden er i høj Grad forskellige i Fransk-Vest-Afrika, har man overladt hver enkelt Koloni at udfærdige sine særlige Anordninger i saa Henseende.

Post-, Telegraf- & Telefonvæsnet.

Hver enkelt Koloni i Fransk-Vest-Afrika har sin egen Post- og Telegraf-Station, der er uafhængig af de andre og besidder egne Indtægtskilder. Dog er Enhedsprincippet, hvad Ledelsen og Undersøgelsen af Spørgsmaal af almen Interesse angaar, sikret gennem General-Gouvernementet. Taksterne og Betingelserne for Udveksling af de forskellige Postsager mellem Kolonierne indbyrdes eller mellem Kolonierne og Moderlandet er ens overalt. Post-Tarifferne i det Indre af Vest-Afrika er væsentlig de samme som i Frankrig. Der findes — deri indbefattet 5 Kontorer i Togo — ialt 282 Post- og Telegrafkontorer, hvoraf 32 udelukkende er Postkontorer. Da de franske Kolonier alle er Medlem af Verdenspost-Unionen, fastsættes Forbindelsen mellem de vest-afrikanske Kolonier og de tilgrænsende Lande af den internationale Post-Konvention. Udvekslingen af Postsager foregaar dels ved franske Postskibe, med eller uden Statsunderstøttelse, og dels ved udenlandske Dampskibe, som anløber Afrikas Vestkyst.

Af undersøiske Kabler, der forbinder Vest-Afrika med den øvrige Del af Verden, findes 6, nemlig:

- 1) Kablet fra Dakar til Brest, der udelukkende er fransk, med Forlængelse til Conakry, Monrovia, Gr. Bassam og Cotonou, og hvorigennem kan opnaas direkte Forbindelse med Frankrig.
- 2) Kablet »Spanish National«, hvorigennem opnaas Forbindelse med Europa over Teneriffe og Cadix.
- 3) Det vest-afrikanske Kabel, der sikrer Vest-Afrikas Forbindelse paa den ene Side med St. Vincent paa Kap Verde, Madeira og Europa, og paa den anden Side med Zanzibar og Aden over Kap-Kolonien.
- 4) De engelske Kabler, hvorigennem opnaas direkte Forbindelse mellem Conakry og Sierra Leone og mellem Cotonou og Lagos.
- 5) Den franske Stats Kabel, hvorigennem opnaas Forbindelse mellem Vest-Afrika og Æquatorial-Afrika over Cotonou, Libreville, Kap Lopez og Pointe noire.
- 6) Selskabet »South American«s Kabel, der naar til Pernambuku.

Fransk-Vest-Afrikas radio-telegrafiske Net er blevet betydelig udvidet siden 1913, det omfatter nu 16 Stationer, nemlig:

- 1) Port-Etienne Stationen, der har en normal Rækkevidde paa 1000 km om Dagen og 3000 km om Natten; de Postskibe, der kommer fra Nord, kan derigennem anmelde deres Ankomst til Dakars Red 50 Timer i Forvejen. Den kan over Rufisque Stationen sende Meddelelse til alle Lande.
- 2) Rufisque Stationen, der har samme Rækkevidde som forannævnte og staar i Forbindelse med Port-Etienne og Conakry; den modtager hver Morgen, over Stationen i Lyon, Telegrammer fra Frankrig, og paa et bestemt Klokkeslet udsender den et *Kommuniqué* til Pressen.
- 3) Dakar Stationen, der har en Rækkevidde paa 700 km om Dagen og 1000 km om Natten; den har kun Forbindelse med Skibe, der befinder sig paa Søen, men modtager Radio-Telegrammer til og fra alle Lande.
- 4) Conakry Stationen, der har en Rækkevidde paa 1000 km om Dagen og 3000 km om Natten; den staar i Forbindelse med Skibene og forbinder Guinea med Senegal over Rufisque og med Elfenbenskysten over Monrovia og Tabu.
- 5) Monrovia Stationen, der har en Rækkevidde paa 300 km om Dagen; den sikrer den almindelig offentlige Forbindelse med Skibene og forbinder Conakry med Tabu.
- 6) Tabu Stationen, der har en Rækkevidde paa 500 km om Dagen og sikrer den almindelige Forbindelse med Skibene; det er Meningen, at den skal forbinde Monrovia med Abidjean.
- 7) Timbuktu Stationen, der har en normal Ræk-

- kevidde paa 1200 km og sikrer Forbindelsen mellem Zinder, Kidal og Bamako.
- 8) Atar og Thingueti Stationerne, der har en Rækkevidde paa henholdsvis 800 og 500 km om Dagen og er beliggende paa Grænsen af Mauretaniaen.
  - 9) Kidal Stationen, der har en Rækkevidde paa 800 km om Dagen og sikrer Forbindelsen mellem Sudan og Landstrækningerne omkring Niger, Timbuktu og Bamako.
  - 10) Nigers radio-tegrafiske Net, der særlig benyttes i militær Henseende og sikrer hurtig Forbindelse i et Land, hvor overhovedet ingen telegrafiske Linjer findes.
  - 11) Zinder Stationen, der har en Rækkevidde paa 1000 km om Dagen og forbinder Landstrækningerne omkring Niger med andre Stationer i Kolonien.
  - 12) N'Guimi Stationen, der har en Rækkevidde paa 500 km og er af overordentlig stor Betydning; den forbinder Vest-Afrika med Æquatorial-Afrika gennem Fort Lamy og Nettet omkring Tsad Søen.
  - 13) Bilma Stationen, der har en Rækkevidde paa 500 km og forbinder Meharist Inddelingerne med Territoriets Øverstkommanderende.
  - 14) Tahoua Stationen, der har en Rækkevidde paa 400 km og er en lille Station med Forbindelse indenfor Nettet.
  - 15) Agades Stationen, der har en Rækkevidde paa 500 km og sikrer Forbindelsen i det Indre af Gruppen.
  - 16) Bamako Stationen, der endnu ikke er taget i Brug og hvorigennem vil blive oprettet direkte Forbindelse mellem Moderlandet og alle Kolonierne i Gruppen.

De store Færdselsveje.

Færdselsvejene, ad hvilke der oprettes indbyrdes Forbindelse mellem de forskellige Steder i de umaadelige store Landstrækninger, hvoraf Fransk-Vest-Afrika bestaar, er i de sidste Aar blevet betydelig udvidede og forbedrede. Ganske bortset fra Flodvejene, som vi senere skal komme tilbage til, har de Jernbanelinjer, der for Tiden bliver benyttet, en Skinnelængde af 2688 km, og de projekterede Jernbanelinjer, der er under Arbejde, har en Længde af 3000 km. Der er desuden 10,000 km Landeveje eller banede Veje, hvoraf Størstedelen — i det mindste i den tørre Tid — er farbare med Automobile.

Fransk-Vest-Afrika staar i Forbindelse med Europa gennem talrige Dampskibslinjer. Følgende franske Selskaber har oprettet regelmæssig Forbindelse fra Bordeaux til Senegal: »La Compagnie des Chargeurs Réunis«, »La Compagnie Générale Transatlantique« og »La Compagnie Sud-Atlantique«, og en Del mindre Selskaber har af og til Dampskibsforbindelse med Senegal. Fra Marseille er der ligeledes regelmæssig Forbindelse gennem Selskaberne: »La Société Générale des Transports Maritimes«, »Fraisinet« og »Les Affrêteurs Réunis«. De engelske Linjer »British and African«, »Elder Dempster« og »African Steamship« afgaar fra Liverpool; den belgiske Linje »La Compagnie Maritime belge du Congo« anløber La Palice i Frankrig; og de italienske Linjer »Veloce« og »La Navigazione generale italiana« anløber Barcelona. Alle disse Linjer anløber Dakars Havn. Det danske Selskab »Krohn« gaar i regelmæssig Fart mellem de skandinaviske Havne, Bordeaux og Dakar. Disse forskellige Dampere bruger 7—12 Dage om at sejle fra en europæisk Havn til Dakar.

Kolonierne mod Syd har ligeledes regelmæssig Dampskibsforbindelse med Europa gennem nogle af de ovennævnte franske, engelske og belgiske Dampskibsselskaber. Farten paa Elfenbenskysten og Dahomey besøges af Selskabet »Cyprien Fabre« i Marseille.

Det vil næppe vare længe, før der vil blive oprettet en Luft-Forbindelse mellem Frankrig og Vest-Afrika, og den regelmæssige Fart, der allerede eksisterer mellem Toulouse og Casablanca, vil blive forlænget til Port-Etienne i Mauretaniaen, derfra til Dakar og videre til Bamako. Der har allerede flere Gange været foretaget Flyvertog i forskellige Retninger. Hvad angaar Transport pr. Flyvemaskine fra Frankrig til Mauretaniaen, er der allerede valgt flere Landingspladser og anbragt Signaler til Angivelse af Retningen. Vindforholdene, saavel hvad Retning som hvad Styrke angaar, er nu vel kendte, men Oprettelsen af denne Form for Transport er endnu afhængig af Oprettelsen af en Proviant-Transport pr. Automobil.

Dakar. Fransk-Vest-Afrikas Hovedstad.

De Rejsende, der begiver sig fra Europa til Vest-Afrika, gaar i Reglen i Land i Dakar, der ligger paa den yderste Spids af Halvøen Kap Verde, paa en lav og sandet Kyst, med kun sparsom Vegetation. Dakar var tidligere kun en lille Landsby, hvor ind-

fødte Fiskere boede. Den blev samtidig med Halvøen Kap Verde afstaaet til Frankrig af Damel du Cayor i Slutningen af det 18. Aarhundrede. — Nu er det en By paa over 32,000 Indbyggere, hvoraf ca. 3000 Europæere. Dakar er den største By i Senegal, er siden 1902 Hovedstaden i Fransk-Vest-Afrika og har den betydeligste Havn paa Afrikas Kyst; denne Havn er ganske fortræffelig og har alle Betingelser for at blive en af de første i Verden.

Ankerpladsen i Dakars Havn er sikker, og Landingsstedet udmærket oplyst af 3 Fyr fra Mamelles, Kap Manuel og Almadies. Skibene ligger her i Læ for Vinden og Havet, idet Kysten fra Rufisque til Kap Manuel beskriver en Halv-Cirkel, og de beskyttes yderligere af 2 store Bølgebrydere, hvoraf den ene er 2 km, den anden 650 Meter lang. Kajerne er over 700 Meter lange og derfra udgaar 2 Moler, der hver har en Længde af 300 Meter. Disse Kajer er gennemkrydset af Jernbaner, der benyttes af Jernbanselskabet fra Dakar til St. Louis, og har en Skinnelængde paa over 6 km. I Krigshavnen findes en Reparations-Dok, der kan optage Skibe, der maaler 180 Meter i Længden, 25 Meter i Bredden og med indtil 9 Meters Dybgaende.

Grundet paa Dakars heldige Beliggenhed paa det yderste Punkt paa Afrikas Vestkyst, maatte det synes, at den vilde blive et naturligt Anløbssted for alle Skibe, der sejler paa det sydlige Atlanterhav; men den er bygget for sent til at blive et uomgaaeligt Anløbssted for alle Dampskibsselskaber, der sejler mellem Europa og Syd-Amerika, idet disse allerede har 3 Anløbshavne, nemlig: »Santa Cruz de Ténériffe«, »Las Palmas« paa de kanariske Øer og St. Vincent paa Øgruppen Kap Verde. Havnene paa

de kanariske Øer har den Fordel, da de ligger nærmere ved Europa, at de kan skaffe Kul til en billigere Pris end Dakar, hvorimod Havnen i St. Vincent ikke kan byde paa denne Fordel; denne Havn har forøvrigt vanskeligt ved at hævde sig overfor sin Konkurrent. Imidlertid har General-Gouvernementet i Fransk-Vest-Afrika intet forsømt for at udvikle de Fordele, som Dakars Havn byder Søfarten. Skibene forsynes billigt med Vand og efter at et italiensk Kulfirma, der blev oprettet i Slutningen af 1910, forsyner Skibene hurtigt og automatisk med Kul, udlignes den højere Pris paa Brændsel gennem den Tid, der spares, og de reducerede Driftsomkostninger.

Til Indtægt for Havnevæsnet opkræves en Tonnageafgift af hvert Skib, der løber ind i Dakars Havn; denne er fastsat til 0,05 Frc. pr. Netto-Ton for Skibe, der bliver liggende paa Reden, og til 0,10 Frc. for Skibe, der lægger til ved Kajen. Prisen for Lodsning er mindst 30 Frcs. og højst 300 Frcs. for Ind- og Udgang. Hvad Varetransporten angaar, gaar ca. $\frac{1}{7}$ af hele Fransk-Vest-Afrikas Varetransport gennem Dakars Havn. Af disse Varer betales en Takst af 2 Frcs. pr. Ton for hver Indskibning, hver Udskibning og hver Omladning, der foregaar paa Reden; dog er Taksten for Kul fastsat til 1 Frc. pr. Meterton Kul, der udskibes paa Kajen eller omlades paa Reden af det Skib, der har bragt Ladningen. At oplægge Varer paa Kajen under aaben Himmel er gratis for et i de fleste Tilfælde tilstrækkelig langt Tidsrum. De Rejsende skal ikke betale nogen Afgift for at komme i Land. Forbindelsen til Land fra de Skibe, der ligger paa Reden, besørger af private Selskaber, under Monopol, men under Regeringens Kontrol.

Danske Farvandes Isforhold.

Af

Statsmeteorolog, Kaptajn Speerschneider.

Vore Bugter, Fjorde og indre Farvande har i større eller mindre Grad Is hver Vinter — kun ganske undtagelsesvis er Vinteren saa mild, at Smaafarvandene ikke har Is. — Naar jeg derfor taler om danske Farvande, forstaas herved Hovedfarvandene, Kaltegat, Bæltthavet og den vestlige

Østersø; disse Farvande har kun Is, naar Frostene bliver saa stærk, at det salte Vand kan afkøles til sit Frysepunkt, og ikke alene skal Overfladen afkøles, men tillige et 10 à 15 Meter tykt Vandlag, saaledes at der ikke er Varmereserve mere i Vandet.

Det er dog ikke alene en vis Kuldestyrke og